

O letošní letní školu byl mezi pedagogy opět velký zájem

28.8.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ve čtvrtek 27. srpna 2026 pokračoval druhým, závěrečným dnem již 17. ročník Letní školy pro učitele dějepisu, humanitních a společenskovědních oborů. Akci již tradičně pořádal Ústav pro studium totalitních režimů, tentokrát ve spolupráci s European Network Remembrance and Solidarity (ENRS), Muzeem paměti XX. století a Úřadem vlády České republiky. Záštitu nad ním převzala vedoucí Úřadu vlády ČR Tünde Bartha a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Letošní ročník se věnoval tématu *Středněvýchodní Evropa 1939-1989* a poprvé ve své historii se konal po dva dny a s mezinárodní účastí. Vedle historiků a didaktiků **Ústavu pro studium totalitních režimů** a Muzea paměti XX. století zde se svými přednáškami, studiemi, názory a pohledy vystoupili také odborníci z dalších evropských zemí – Slovenska, Polska, Maďarska, Ukrajiny, Rumunska či Kosova.

Druhý den programu zahájil blok workshopů věnovaný koncentračním a dalším táborům od období nacistické okupace až po komunistickou moc. Účastníci se v jednotlivých skupinách věnovali různým způsobům, jak toto náročné téma přibližovat žákům a studentům. Joana Orłós a Julia Machnowska z European Network Remembrance and Solidarity (ENRS) představily film *Sound of Silence* a navazující workshop zaměřený na to, jak studenty připravit na návštěvu památníku. Nešlo přitom pouze o samotnou návštěvu konkrétního místa, ale především o otázku, jak mladým lidem pomoci porozumět jeho významu a jak pracovat s emocemi, které návštěva míst spojených s masovým násilím může vyvolat.

Další workshop vedli **Vladimír Hanousek, Martina Kantová a Jan Samohýl z Ústavu pro studium totalitních režimů** společně s Kryštofem Zemanem z Muzea paměti XX. století. Zaměřili se na vězně a oběti represivních táborů od nacismu ke komunistické vládě a na příklady Mauthausenu, Ravensbrücku a Jáchymova. Téma umožnilo ukázat nejen rozdíly mezi jednotlivými represivními systémy, ale také jejich konkrétní dopady na životy vězňů. Proměnám pracovního tábora Vojna na Příbramsku v letech 1947–1961 se věnoval František Bártík z Hornického muzea Příbram a Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Téma pracovního tábora *Vojna* připomnělo, že represivní mechanismy komunistického režimu nelze oddělovat od konkrétních míst, lidí a jejich životních příběhů.

Na další podobu práce s historickou zkušeností ukázal Jan Procházka z ÚSTR a Muzea paměti XX. století, který představil **sibiřský gulag ve virtuální realitě**. Moderní technologie zde mohou sloužit nejen jako atraktivní doplněk výuky, ale také jako způsob, jak studentům zprostředkovat historické prostředí, které je pro ně časově i geograficky velmi vzdálené.

Na workshopy navázala exkurze na místa paměti v centru Prahy. Průvodcem byl historik **Petr Blažek z Ústavu pro studium totalitních režimů** a ředitel Muzea paměti XX. století. Účastníci navštívili pomníky Jiřího Sozanského na Kampě, připomínající oběti okupace Československa v letech 1968–1969, a dílo Olbrama Zoubka na Újezdě věnované obětem komunismu. Exkurze ukázala, že veřejný prostor je zároveň prostorem historické paměti. Pomník není pouze uměleckým objektem nebo místem, kolem kterého lidé každodenně procházejí. Je také prostředkem, kterým společnost komunikuje svou představu o minulosti a připomíná konkrétní události a oběti. Právě práce s místy paměti je významnou součástí vzdělávání o soudobých dějinách. Umožňuje totiž propojit informace

získané ve škole s konkrétním místem, jeho historií a současným významem.

Odpolední část programu se zaměřila na rezistenci proti totalitarismu a na současnou podobu paměti, výuky a vzdělávání. Joana Orłóš a Julia Machnowska se věnovaly síle individuálních příběhů při výuce historie v kontextu kampaně *Remember. August 23*. Právě individuální osudy mohou představovat důležitý způsob, jak studentům přiblížit složité historické procesy. Velké dějiny se totiž skládají z příběhů konkrétních lidí – a právě jejich prostřednictvím lze lépe porozumět tomu, jak se politická rozhodnutí a represivní mechanismy promítaly do každodenního života.

Atdhe Hetemi z Institutu pro válečné zločiny spáchané v Kosovu představil komplexní a interdisciplinární přístupy k dokumentaci válečných zločinů. Téma otevřelo také otázku, jakým způsobem dokumentovat násilí a jeho následky tak, aby byly informace využitelné nejen historiky, ale také dalšími odbornými institucemi a vzdělávacími systémy. Druhá část tohoto přednáškového bloku nabídla také mezinárodní pohled. Vitalii Baka z Ukrajinského institutu národní paměti představil vývoj školní výuky ukrajinských dějin od roku 1991 až do současnosti a proměny vztahu k minulosti v podmínkách války.

Na problematiku obětí a jejich pohřbívání upozornil Adam Hájek ze Správy pražských hřbitovů, který hovořil o pohřbívání obětí do „šachet“ na pražských hřbitovech v letech 1939–1948. **Petr Blažek** pak téma doplnil o nejnovější poznatky z nakládání s ostatky na Ďáblickém hřbitově.

Vrchol druhého dne představovala panelová diskuse věnovaná evropskému a americkému pohledu na výuku soudobých dějin. Diskusi moderoval **Vladimír Hanousek** z **Ústavu pro studium totalitních režimů**. V panelu se setkali odborníci z České republiky, Slovenska, Polska a Maďarska. Českou republiku zastupovali **Petr Blažek**, William Eddleston a Martin Palouš. Za Slovensko vystoupil Michal Keim z Ústavu paměti národa, Polsko zastupovala Barbara Klich-Kluczewska z Jagellonské univerzity a maďarskou zkušenost představila Dorottya Szénási z Výzkumného ústavu a archivu pro dějiny maďarské změny režimu (RETÖRKI).

Panel otevřel prostor pro srovnání různých národních zkušeností s výukou soudobých dějin. Přestože jednotlivé země mají rozdílné historické zkušenosti, vzdělávací systémy i způsoby práce s pamětí, řada problémů je společná: jak mladé generaci přiblížit období nacismu a komunismu, jak pracovat s konfliktními interpretacemi minulosti a jak zabránit tomu, aby se dějiny staly pouze souborem dat bez souvislosti s dnešním světem. Mezinárodní rozměr Letní školy zároveň ukázal, že výuka soudobých dějin je nejen národní, ale také evropské téma. Historické události překračují hranice států a jejich důsledky jsou často společné pro několik zemí střední a východní Evropy.

Druhý den *Letní školy pro učitele dějepisu, humanitních a společenských věd* vyvrcholil předáním absolventských osvědčení. Mezinárodní letní škola tím završila program, jehož cílem bylo nejen rozšířit odborné znalosti účastníků, ale také nabídnout praktické nástroje pro práci s pamětí, historií a vzděláváním.

<https://www.ustrcr.cz/o-letosni-letni-skolu-byl-mezi-pedagogy-velky-zajem>